

Pojem a prameny
obchodního práva,
historie obchodního práva na
našem území, systematika
Obchodního zákoníku

© 2006 – 2007 Michal Černý Ph.D.

www.michalcerny.eu www.michalcerny.net

Pojem obchodního práva

- Obchodní právo = právo profesionálů (teoretické východisko)
- Historicky se takto rozvíjelo – neboť obchodníci mezi sebou zaváděli a udržovali jiná pravidla
- Dle ObZ – souhrn právních norem upravujících: 1) Postavení podnikatelů, 2) obchodní závazkové vztahy, 3) některé vztahy s podnikáním související (§1 ObZ)

Historie obchodního práva na našem území

- Rakousko, Rakousko-Uhersko
- Československá republika 1918-1939
- Období druhé světové války
- Poválečná republika 1945-1948
- Období nesvobody 1948-1989
- Období po sametové revoluci 1989-1991
- Období do Asociační dohody 1992-1996
- (CZ) před vstupem do ES 1996-2003
- (CZ) člen ES/EU – od 01.05.2004

Rakousko, Rakousko-Uhersko

- 1811 Obecný zákoník občanský (ABGB) (946/1811 Sb.z.s.)
- 1859 Živnostenský řád (227/1859 ř.z.)
- 1863 Všeobecný zákoník obchodní (1/1863 ř.z.)
- 1890 – o ochraně známek (19/1890 ř.z.)
- 1896 – o obchodech splátkových (70/1896 ř.z.)
- 1899 – Akciový regulativ – (Nařízení 175/1899)
- 1906 – o společnostech s ručením obmezeným (58/1906 ř.z.)

Československá republika

- 1918-1920 – platilo dřívější právo (rakouské, uherské, pruské) – ABGB, AHGB
- 1920 – rozšíření platnosti některých předpisů i na území Slovenska a Podkarpatské Rusi (např. zákon o s.r.o.)
- 1927 – zákon o ochraně proti nekalé soutěži
- Obilný monopol solný monopol
- 1937 – zpracovány osnovy občanského a obchodního zákoníku, ale nikdy nebyly přijaty

---

Období druhé světové války

- V Protektorátu platily předchozí předpisy, ale omezené dané válečným hospodářstvím a dalšími právními předpisy Třetí říše
- Povinné dávky
- Existovala možnost soukromého podnikání, ale nikoliv pro všechny občany (občané židovského původu byly omezeni)

Poválečná republika 1945-1948

- Dekrety Prezidenta republiky – o znárodnění
- 100/1945 Sb. o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků,
- 101/1945 Sb. o znárodnění některých podniků průmyslu potravinářského
- 102/1945 Sb. o znárodnění akciových bank
- 103/1945 Sb. o znárodnění soukromých pojišťoven
- 49/1946 Ú.I.I. O znárodnění podniku Baťa a.s. ve Zlíně
- 170/1946 Ú.I.I. O znárodnění podniku Prostějovské továrny na stroje Wichterle

---

Doba nesvobody

- 1949 – nový zákon o akciových společnostech
- 1950 – nový Zákoník občanský (zrušil ABGB i AHGB)
- 1964 – nový Občanský zákoník, Hospodářský zákoník, Zákoník mezinárodního obchodu
- Po roce 1968 – novelizován HZ (družstevnictví)
- 1988 – nařízení vlády ČSR/SSR – poskytování služeb občany
- *Kontinuitu mělo jen známkové právo, vývoj obchodního práva přetržen*

Období po sametové revoluci 1989-1991

- 1990 – zákony 103/1990 (novela Hospodářského zákoníku), 104/1990 (zákon o akciových společnostech) a 105/1990 (zákon o soukromém podnikání občanů)
- 1991 Listina základních práv a svobod (*Ústavní zákon 23/1991 Sb.*)
- 1991 Obchodní zákoník, Živnostenský zákon, zákon o ochraně hospodářské soutěže
- 1995 Zákon o regulaci reklamy (*40/1995 Sb.*)
- Novelizace občanskoprávních předpisů a dalších předpisů soukromého práva

---

Období do Asociační dohody 1992-1996

- 1993 – Vznik ČR, recepce dřívějších federálních předpisů, přednost ale mají případné předpisy ČNR (např. český zákon o cenných papírech má přednost před federálním zákonem o c.p.)
- Po ObZ přijetí dalších speciálních právních předpisů – např. upravujících privatizaci, kolektivní investování atp.

(CZ) před vstupem do ES 1996-2003

- Harmonizace českého obchodního práva s komunitárním právem – např. novely ObZ: 142/1996 Sb., 370/2000 Sb., (201/2001 Sb.), 88/2003 Sb.
- Nová právní úprava ochranných známek – 137/1995 Sb.
- Kolektivní investování – zákon o Komisi pro cenné papíry - 15/1998 Sb.
- Nová právní úprava označení původu a zeměpisných označení – 452/2001 Sb.

(CZ) člen ES/EU – od 01.05.2004

- Zákon o ochranných známkách 441/2003 Sb
- Novela ObZ – EHVS 360/2004 Sb
- Zákon o Evropské společnosti 627/2004 Sb.
+ Z (novela dalších zákonů) 628/2004 Sb.

Prameny obchodního práva dle ObZ

Vyjmenované v §1/2 ObZ:

- 1) Obchodní zákoník
- 2) Předpisy práva občanského
- 3) Obchodní zvyklosti
- 4) Zásady Obchodního zákoníku

Kromě shora uvedených existuje množství dalších pramenů obchodního práva

---

„Skutečné“ prameny obchodního práva

- Jiné právní předpisy, které mají přednost před Obchodním zákoníkem, např.
- 1) Mezinárodní smlouvy (např. Vídeňská úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží)
- 2) Zvláštní právní předpisy, mají přednost před ObZ, neboť *lex specialis derogat legi generali* (např. Zákon 441/2003 Sb. o ochranných známkách)
- 3) Komunitární nařízení s přímým účinkem v členských státech (např. Nařízení o ochranné známce Společenství)

Prováděcí předpisy ObZ a dalších pramenů obchodního práva

- Rovněž nejsou vyjmenovány v §1/1 ObZ, ale jsou platné a účinné ...
- Nařízení vlády 503/2000 Sb. o obchodním věstníku
- Vyhláška MS 250/2005 Sb., o formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku
- Prováděcí předpisy k dalším pramenům obchodního práva

Aplikace norem obsažených v pramenech obchodního práva

- 1) Ústava, Listina, mezinárodní smlouvy podle čl.10 Ústavy, další ústavní zákony
- 2) Zvláštní právní předpisy: Speciální zákony X Komunitární nařízení X Mezinárodní smlouvy s přímým účinkem (event. prováděcí předpisy)
- 3) ObZ + prováděcí předpisy

... Aplikace norem obsažených v pramenech obchodního práva

- 4) Předpisy práva občanského – napřed speciální předpisy (např. Autorský zákon), pak předpis obecný – Občanský zákoník + prováděcí předpisy
- 5) obchodní zvyklosti
- 6) zásady Obchodního zákoníku

Obchodní zvyklosti

- pojem obchodní zvyklosti není totožný s právním pojmem obyčej.
- Obyčej jako pramen práva (je-li v určitém právním řádu za pramen práva uznán) musí mít dva pojmové znaky - tzv. usus longaevis (dlouhodobé skutečné zachování v praxi) a opinio necessitatis (přesvědčení o nutnosti zachovávat pravidlo).
- Obchodní zvyklosti již Malovský-Wenig odlišil od obyčeje tím, že přesvědčení o nutnosti zachovávat zvyklostní pravidlo u nich zpravidla není dáno, zvyklosti jsou závazné, jenom když se jim strany dobrovolně podrobily.

... dvě skupiny zvyklostí

- Zvyklosti, které nejsou v rozporu s obchodním zákoníkem a staly se prostřednictvím § 1/2 ObZ (dříve např. § 1 všeobecného obchodního zákoníku) jeho součástí – nesmí se přičítat ani občanskému zákoníku)
- Zvyklosti odporující ObZ (dispozitivním ustanovením) - jsou závazné jen tehdy, pokud je ObZ výslovně uznává (např. § 415 a 421 ObchZ).
- *Literatura ke zvyklostem: 1) Pelikánová, I.: Komentář k § 1 odst.2 zák.č. 513/1991 Sb. (úvodní ustanovení), In ASPI 16913 (LIT); 2) Malovský-Wenig, A.: Příručka obchodního práva, Praha, Čs. Kompas, 1947, s. 12 - 13;*

Zásady Obchodního zákoníku

- Zásada rovnosti stran
- Zásada smluvní volnosti (neformálnost smluv, neexistence kontrakční povinnosti, dispozitivní ustanovení, nominální kontrakty)
- Zásada ochrany dobré víry
- Zásada poctivého obchodního styku
- Zásada profesionality

Členění obchodního práva

- Obecná část (obecné pojmy a instituty, totožné pro všechny další pododvětví)
- Společenské právo
- Závazkové právo
- Soutěžní právo
- Právo cenných papírů a burzovní
- Právo bankovní
- Rozhodčí řízení
- Konkursní právo

Obchodní zákoník – systematika

- Část první – Obecná ustanovení
- Část druhá – Obchodní společnosti a družstvo
- Část třetí – Obchodní závazkové vztahy
- Část čtvrtá – Ustanovení společná, přechodná a závěrečná

I. Obecná ustanovení

- Působnost, základní pojmy,
- Obchodní firma,
- Jednání podnikatele,
- Obchodní tajemství,
- Podnikání zahraničních osob,
- Obchodní rejstřík,
- Hospodářská soutěž (účast na soutěži, nekalá soutěž)

II. Obchodní společnosti a družstvo

- Hlava I – Obchodní společnosti
- - Díl I – obecná ustanovení, díl II veřejná obchodní společnost, díl III komanditní společnost, díl IV společnost s ručením omezeným, díl V akciová společnost
- Hlava II – Družstvo

III. Obchodní závazkové vztahy

- Hlava I – obecná ustanovení
- Hlava II – Zvláštní ustanovení o některých obchodních závazkových vztazích
- Hlava III – Zvláštní ustanovení pro závazkové vztahy v mezinárodním obchodu

---

Hlava I – obecná ustanovení

- Díl I předmět právní úpravy a její povaha, díl II některá ustanovení o právních úkonech, díl III některá ustanovení o uzavírání smlouvy, díl IV smlouva o uzavření budoucí smlouvy, díl V některá ustanovení o společných závazcích a společných právech, díl VI zajištění závazku, díl VII zánik závazku jeho splněním, díl VIII některá ustanovení o zániku nesplněného závazku, díl IX některá ustanovení o započtení pohledávek, díl X porušení smluvních povinností a jeho následky, díl XI promlčení

Hlava II – zvláštní ustanovení o některých obchodních závazkových vztazích - díly

- I kupní smlouva §§ 409-470
- II ujednání v souvislosti s kupní smlouvou §§ 471-475
- III smlouva o prodeji podniku §§ 476-488a
- IIIa smlouva o nájmu podniku §§ 488b-i
- IV smlouva o koupi najaté věci §§ 489-496
- V smlouva o úvěru §§ 497-507
- VI licenční smlouva k předmětům průmyslového vlastnictví §§ 508-515

...

- VII smlouva o uložení věci §§ 516-526
- VIII smlouva o skladování §§ 527-535
- IX smlouva o dílo §§ 536-565
- X smlouva mandátní §§ 566-576
- XI smlouva komisionářská §§ 577-590
- XII smlouva o kontrolní činnosti §§ 591-600
- XIII smlouva zasilatelská §§ 601-609
- XIV smlouva o přepravě věci §§ 610-629

...

- XV smlouva o nájmu dopravního prostředku §§ 630-637
- XVI smlouva o provozu dopravního prostředku §§ 638-641
- XVII smlouva o zprostředkování §§ 642-651
- XVIII smlouva o obchodním zastoupení §§ 652-672a
- XIX smlouva o tichém společenství §§ 673-681

...

- XX smlouva o otevření akreditivu §§ 682-691
- XXI smlouva o inkasu §§ 692-699
- XXII smlouva o bankovním uložení věci §§ 70-707
- XXIII smlouva o běžném účtu §§ 708-715a
- XXIV smlouva o vkladovém účtu §§ 716-719b
- XXV cestovní šek §§ 720-724
- XXVI smlouva o odškodnění §§ 725-728

Hlava III – Zvláštní ustanovení pro závazkové vztahy v mezinárodním obchodu

- Díl I – předmět úpravy
- Díl II – obecná ustanovení
- Díl III – zvláštní ujednání

Čtvrtá část – přechodná a závěrečná ust.

Použití Obchodního zákoníku a dalších předpisů (např. občanského práva)

- OZ upravuje + ObZ vůbec neupravuje: např. zadržovací právo – i v obchodních závazkových vztazích se postupuje podle předpisů občanského práva
- OZ neupravuje + ObZ upravuje: v obchodních vztazích se použije úprava z ObZ, pro občanskoprávní vztahy jen tehdy, pokud to zákon sám stanoví – např. smlouva o běžném účtu, likvidace

---

...

- Úpravu obsahují oba kodexy, obě úpravy jsou komplexní – pro obchodní závazkové vztahy se použije jen úprava z ObZ, úprava z OZ se vůbec nepoužije – např. ručení
- Úpravu obsahuje OZ i ObZ, úprava v ObZ má speciální povahu – pro obchodní vztahy se použijí obě úpravy, přednost má speciální (z ObZ), úprava obecná se užije jen do té míry, není-li vyloučena speciální úpravou – např. smluvní pokuta

---
